КЪМ ЕДНА ПОСТАМЕРИКАНСКА ЕВРОПА: ОДИТ НА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЕС И САЩ

Джереми Шапиро и Ник Уитни

Резюме

Навлизаме в един „постамерикански свят". Студената война избледнява назад в историята, а глобализацията все по-интензивно преразпределя силата към Юга и Изтока. Съединените щати осъзнават това и действат в посока заместване на своето краткотрайно глобално влияние с мрежа от партньорства, която да им гарантира, че ще си останат „незаменимата нация". Какво ще стане с трансатлантическата връзка в новите условия? Неизбежно ли е намаляването на нейната значимост? И ако е неизбежно, важни ли са последствията от това? Как трябва да реагират европейците?

В настоящия материал твърдим, че реалната заплаха за трансатлантическите отношения не идва от промяната на американската глобална стратегия, а от неспособността на европейските държави да осъзнаят извършващите се в света промени и начинът, по който връзката им със САЩ трябва да се адаптира към тези промени. Нашият анализ (основан на многобройни интервюта и на структурирани анкети с всички 27 страни-членки

на ЕС) разкрива, че страните от съюза досега не успяват да се отърсят от нагласите, поведението и тактиките, придобити след десетилетия американско влияние. Точно тази Европа бързо губи интереса на САЩ. В постамериканския свят едно трансатлантическо взаимоотношение, което е от полза и за двете страни, зависи от появата на една „постамериканска Европа".

По време на Студената война европейските държави предлагаха солидарност на покровителстващата ги свръхсила срещу предоставяната сигурност и приемаха по-маловажната роля в партньорството, което управляваше света. Тази постановка им даваше поне усещането за сила без голямата тежест на отговорността. Но двадесет години след падането на Берлинската стена, упоритостта на основните положения, подплатяващи разпределението от времето на Студената война, деформира и обърква европейското мислене относно трансатлантически взаимоотношения.

Между илюзиите, от които европейските държави така и не успяват да се отърсят, тук набелязваме четири, които са особено вредни:

- Европейската сигурност все още зависи от американската протекция.
- В основата си американските и европейските интереси са еднакви – и очевидните доказателства в обратния смисъл само показват нуждата САЩ да обръща по-голямо внимание на европейските препоръки.
- Необходимостта да се поддържат близки и хармонични отношения превъзхожда, постигането на всякакви специфични цели, които европейците се опитват да осигурят чрез тези отношения.
- „Наговарянето" на европейските държави срещу САЩ би било неуместно – дори непродуктивно, защото повечето от тях смятат, че имат „специални отношения" с Вашингтон.

В настоящата разработка се опитваме да покажем как тези илюзии внушават на европейските правителства и елити една нездравословна смесица от самонадеяност и прекомерна почит към Съединените щати – нагласа, водеща до редица сервилни и безрезултатни ходове. Подобни нагласи и действия не могат да гарантират европейските интереси; не могат да предоставят на САЩ такъв трансатлантически партньор, какъвто те понастоящем търсят; а вследствие на това тези нагласи подкопават същите отношения, за които европейците са така извънредно загрижени.

Разглеждаме тази ситуация в областите, свързани с външната и отбранителната политика, в контраст с общо взето по-здравословните сегашни трансатлантически отношения в много сектори на икономическата политика, като твърдим, че принципното решаване на проблема няма да се постигне чрез нововъведения в институциите, а с промяна във фундаменталното отношение на Европа. Европейските правителства, е нашето заключение, трябва да заместят своя навик да се подчиняват с един по-твърд, но в крайна сметка по-продуктивен подход.

Опитваме се да илюстрираме какво може да означава на практика този нов подход по отношение на три важни в настоящия момент проблема - Афганистан, Русия и Близкия изток. И накрая предлагаме начин, по който предстоящото испанско председателство на ЕС би могло да стимулира необходимите промени в манталитета и използваните методи, разчитайки на очакванията, че Лисабонският договор е почти стигнал до ратифициране.

Разединената Европа...

Европейските държави ползват различни видове идентичност в отношенията си със САЩ. Най-напред, всяка отделна страна има своите двустранни отношения с американците. Второ, в рамките на НАТО повечето

страни имат връзка със САЩ в областта на отбраната. Повечето страни сега придобиват трета идентичност в контекста на ЕС, но в своите външнополитически аспекти тя си остава недовършена. Първото половин столетие на ЕС бе предимно свързано с икономическата интеграция; а неотдавнашното почти удвояване на съюза добави нови дванадесет страни без традиции в международните ангажименти, към старите петнадесет, които бавно асимилират идеята за общ глобален профил.

Значителен брой европейски държави (Великобритания, Нидерландия, Португалия и др.) са склонни да се изживяват като „мостове" между Европа и САЩ, като че ли „европеизмът" и „атлантизмът" са две отделни силови полета, теглещи лоялността на европейците в противоположни посоки. Но на практика установихме, че европейските страни не подреждат сами себе си по една права линия, в единия край на която е Брюксел, а в другия - Вашингтон. Повечето от респондентите в нашите анкети виждат своята страна като ангажирана и с двете общности на ниво по-високо от средното.

Но независимо какво точно е тяхното място в това разпределение, страните-членки на ЕС, привикнали да обединяват своите икономически интереси, не изпитват трудности в отношенията си с Америка по въпроси като търговията, регулацията или конкуренцията в качеството си на икономическия гигант, какъвто те колективно представляват, или по-точно нямат проблем Европейската комисия да действа от тяхно име. В тези области трансатлантическите отношения са силни, дори агресивни, и в преобладаващи случаи осигуряват значителна взаимна полза. По финансовите въпроси еврото може би все още не е равностоен съперник на долара, но Федералният резерв знае, че Европейската централна банка е важен партньор. И въпреки това в областта на външната и отбранителна политика страните-членки си запазват отчетливо усещането за национален суверенитет, участвайки в НАТО като индивидуални съюзници, и същевременно рядко дават свобода на действие на

своя върховен представител Хавиер Солана в рамките на ЕС (въпреки очевидните изгоди от това, например в случая с Иран).

И тъй, неспособността на Европа да се формира като ефективен играч в международната сигурност или да се държи като силата, каквато тя потенциално е, а не като някаква голяма неправителствена организация, е позната история. Но освен това, съществува и конкретен проблем в отношението към Америка. Докато в повечето европейски столици е налице все по-отчетливо разбиране, че успешните отношения с Русия или с Китай изискват от държавите-членки да възприемат общи позиции, колкото и трудно да е това на практика, там все още не съзнават, че обединените действия по отношение САЩ извън икономическата сфера са необходими и дори препоръчителни.

Общо взето, европейските нагласи по отношение на трансатлантическите отношения се развиват удивително слабо през двадесетгодишния период след падането на Берлинската стена. Нашият анализ подсказва, че въпреки разширяването и еволюцията на ЕС, и по-конкретно развитието на неговата външна идентичност, дори въпреки разпадането на Съветския съюз и глобалното разпръсване на сила, страните-членки продължават да смятат, че трансатлантическите отношения се свеждат до НАТО по въпросите на сигурността и до двустранни връзки, като повечето европейски правителства са убедени, че в последните ползват „специални отношения" с Вашингтон, даващи им особено национално предимство. Установихме почти всеобщо нежелание да се осъществи разширяване на ролята на ЕС спрямо тази на САЩ отвъд въпросите на търговията и конкуренцията, освен в сфери, намиращи се в непосредствена връзка с тях като климатичните промени, например.

Идеята, че Европа може колективно да се утвърждава срещу САЩ изглежда някак си неприлична. Европейските елити във външната политика и

отбраната странят от въпросите, свързани с това какво те действително желаят да постигнат в трансатлантическите отношения или какви стратегии могат най-добре да осигурят постигането на подобни цели.

Вместо това европейските правителства предпочитат да фетишизират трансатлантическите отношения, поставяйки на пиедестал близостта и хармонията като самодостатъчни цели и търсейки благоразположението на Вашингтон с различни похвати за прелъстяване или предразполагане. Ето анализа на четири различни варианта на това поведение:

Палене на свещи пред олтара на трансатлантическите отношения – много приказки за общата история и ценности, съпровождани от претенцията, че Европа си остава естественият американски партньор в отношенията с останалия свят дори и когато президентът Обама заявява, че XXI век ще се формира от САЩ и Китай.

Мека прегръдка – изтъкване достойнствата на многостранния подход и стремеж да се обгърнат Съединените щати в паяжина от срещи на високо равнище, „диалози" и консултации.

Плащане на дължимото – символичен принос към каузи, скъпи на американските сърца, без мисъл за това дали наистина се налага европейските държави да бъдат ангажирани в тях по собствени причини. Случаят с Афганистан показва докъде може да доведе това желание да се направи добро впечатление на Вашингтон, вместо да се решава истинският проблем.

Използване на заслуги – склонност да се настоява за възнаграждаване за стари услуги, например опитите на британците да заменят собствените си заслуги в Ирак, срещу една по-силна ангажираност на Буш и администрацията му в мирното уреждане на проблемите в Близкия изток или срещу облекчен достъп до американски военни технологии. В подобни случаи, обаче,

европейците обикновено установяват, че американците не страдат от прекомерна склонност да връщат услугите.

Даване на положителен пример – именно това правят европейците в областта на климатичните промени. Ако съдим по досегашните доказателства, САЩ (и особено Американският конгрес, чиято роля европейците систематично подценяват) решават тези въпроси въз основа на това как разбират американския интерес, обръщайки слабо внимание на самопровъзгласеното европейско „лидерство".

Истината е, че американците възприемат подобни подходи като дразнещи, а не като убедителни и проблемът с европейското коленопреклонно отношение към САЩ е, че то просто не постига желания резултат.

... и прагматичната Америка

Краят на твърде недолюбваното президентство на Буш и обнадеждаващото навлизане на новата администрация парадоксално не улесни европейците във формирането на реалистични възприятия за трансатлантическите отношения. Президентът Обама е твърде доброжелателно настроен в личностен план и твърде „европейски" в своето политическо поведение, за да приветства един рязък контраст със своя предшественик (освен може би в Източна Европа). В резултат на това европейците пропускат смисъла на заявения от неговата администрация прагматизъм. Стоящите пред Обама както вътрешни, така и външни задачи са огромни и плашещи. Независимо дали става въпрос за глобалната икономика, Афганистан или неразпространението на ядрените оръжия, целта на администрацията е да работи с всеки, който може най-ефикасно да й помогне в постигането на желаните резултати. Тази администрация вярва, че създаването на мрежа от международни партньорства е най-добрият начин да гарантира, че дори и в един глобализиран свят Америка ще си остане „незаменимата нация".

Това предполага прагматичен подход при разпределението на ресурсите и вниманието. За Вашингтон Европа вече не е предмет на загриженост в сферата на сигурността, както бе по време на Студената война и непосредствено след нея. Следователно от гледната точка на Америка е дошло време трансатлантическите отношения да еволюират в нещо по-практически използваемо. Както се изрази Обама при първото си президентско посещение от другата страна на Атлантика: „Искаме силни съюзници. Не се стремим да бъдем покровители на Европа. Стремим се да бъдем партньори на Европа." Това не бе само протегната ръка – това бе и предизвикателство. Всъщност новата администрация просто приема позицията, към която Джордж У. Буш вече се бе придвижил в началото на втория си мандат. Неговото посещение в Брюксел през 2005 г. бе предназначено да демонстрира осъзнаването на факта, че една вътрешно солидарна Европа е по-полезна за Америка.

Досега администрацията на Обама вижда европейските правителства като общо взето неотговарящи на очакванията. Намира ги слаби и разделени - готови на обещания, но нежелаещи да си изцапат ръцете. Погледнато от Вашингтон, има нещо почти инфантилно в поведението на европейските държави към американците – едно съчетание от търсене на внимание и отбягване на отговорността.

Макар че това нервира американските глобални стратези, то има и своите предимства. Американските политици използват своя европейски инструментариум различно по конкретните въпроси в зависимост от съответните позиции на отделните държави и институции. В отношенията си с Европа те използват четири основни тактики:

Пренебрегвай: По въпроси като Китай, в които Европа избягва да играе геополитическа роля, американците по принцип я пренебрегват.

Заобиколи: По въпроси като Ирак и Близкия изток, където европейските позиции са важни и съпротивата е доста енергична, американците се опитват да заобикалят и да маргинализират европейците.

Ангажирай: По въпроси като Афганистан и Иран, по които има значителен европейски консенсус, САЩ се опитват да ангажират Европа чрез всяко средство, което в конкретния случай може да даде най-добър резултат – НАТО, ЕС и специално създадени фракции.

Разделяй и владей: по въпроси като Русия, където Европа е съществен фактор, но й липсва съгласие, избраният подход обикновено е „разделяй и владей".

Никоя от горните тактики не е израз на стратегически подход към Европа или към идеята за европейска интеграция. Вместо това те отразяват какво Съединените щати виждат като най-добър метод за привличането на европейска помощ (или поне съгласие) в съответния случай.

Америка се надява да види една по-обединена и ефективна Европа. Но надеждата не е тъждествена на очакването. Американците ще бъдат прекалено заети, за да се отдават на тревоги дали европейците ще се окажат годни да поемат предизвикателствата на предлаганото партньорство. САЩ винаги ще устояват трудно на изкушението да разединят Европа по конкретни въпроси, дори и да съзнават, че една обединена Европа по-добре устройва техния дългосрочен интерес. В крайна сметка не можем да очакваме американците да бъдат по-интеграционно настроени от самите европейци. Ето защо в голяма степен именно от последните зависи адекватността на трансатлантическите отношения в новото столетие, т.е. доколко Европа ще успее да се вмести в отношенията между САЩ и Китай, които според Обама ще „формират XXI век".

Деформиращата призма

Европейската объркана, но по същество послушна нагласа в трансатлантическите отношения не само нервира американците, но и подкопава собствените им интереси. Последствията се усещат не само в преките трансатлантически взаимодействия, но също така и в справянето или несправянето на европейските правителства с други международни проблеми. За да илюстрираме състоянието на нещата, сме избрали три различни проблемни области, в които навикът да се гледа на света през призмата на трансатлантическите отношения деформира европейската външна политика:

Афганистан ни дава актуален пример за последствията от неспособността на европейските държави да поемат реална отговорност за един конфликт, който по техни твърдения е от съществено значение за националната им сигурност. Всяка от тях по свой начин е решила да се концентрира не толкова върху самата военна кампания, колкото върху отражението на собствената си роля върху двустранните отношения с Вашингтон. До 2008 г. страните-членки и институциите на ЕС отпускат почти толкова помощи за Афганистан, колкото и САЩ (4.7 млрд. долара срещу 5 млрд. долара). През същата година страните от ЕС предоставят повече военнослужещи за натовските „Международни сили за поддържане на сигурността", отколкото американците, като европейците формират около 37% от всички чуждестранни военнослужещи в Афганистан. (Съединените щати, които изпращат военни подразделения по отделна мисия за борба с тероризма извън контрола на НАТО, осигуряват 54% от общия брой на чуждестранните бойци).[1] Въпреки това Европа има минимално влияние върху разработването на стратегията за развитието на Афганистан или върху воденето на войната, като общо взето следва американските разпореждания. Европейските политици заявяват, че Афганистан е много важен за собствената

[1]Джейсън Кампел и Джереми Шапиро, "Афганистанския индекс", Институт Брукингс, 4 август 2008, http://www.brookings.edu/foreign-policy/afghanistan-12 index.aspx.

им сигурност, но на практика продължават да третират решаването на този проблем като отговорност на американците. В контекста на една буксуваща кампания последствията от това са изпаряващата се обществена подкрепа, взаимно трансатлантическо разочарование и неспособността на европейците да действат като ангажиран и отговорен партньор, от какъвто американците очевидно се нуждаят през последните осем години.

Русия е различен случай. Тук не липсва европейски дебат или осъзнаване на необходимостта от обединен европейски анализ и подход. Но натрапчивият европейски навик да се поглежда през рамо към Америка постоянно обезмисля усилията за сближаване на различните национални подходи. Скарани по въпроса дали да подкрепят агресивната линия на Буш за демократизация и разширение на НАТО, европейците сега пък не могат да се разберат дали няма да ги остави извън играта заявената от Обама цел за „пренастройка" на отношенията с Русия. Учудващото е това, че Европа изглежда бе най вътрешно солидарна по време на междувластието между администрациите на Буш и Обама, справяйки се с последствията от войната в Грузия и с последвалата зимна газова криза с необичайно взаимодействие и успех.

Америка иска да види една обединена, самоуверена Европа, успешна в своите отношения с Русия и активно предлагаща на страните в „източното съседство" алтернатива на московската хегемония. Но сякаш каквато и политика да възприемат САЩ спрямо Русия, тя все ще плаши европейците и ще ги вкарва в нови раздори и комплекси.

Близкият изток е регион, с който европейците са дълбоко ангажирани както в името на своите стратегически интереси, така и заради вътрешните последствия от конфликтите в него, особено този между Израел и палестинците. Но въпреки своята готовност да играят дипломатическа роля в „близкоизточния мирен процес" като отделни държави и чрез ЕС, те на

практика са свели своята функция до напътствия към САЩ да бъдат по-активни и до подписването на чекове (за по над един милион евро през всяка от последните няколко години).

Европейците разполагат със значителни икономически и дипломатически лостове, които биха могли да използват, ако решат (в това число и ключова роля в актуалната за района дилема, свързана с ядрените амбиции на Иран). Вътрешните несъгласия са една от причините европейците да бездействат и да се самоуспокояват с участието на ЕС в така наречения „квартет" – латентната международна група, която първоначално бе натоварена с постигането на израелско-палестинско споразумение до 2005 г. Но действителният затормозяващ фактор е, че всеки опит на европейците да играят независима роля гарантирано се натъква на американско недоволство, което очертава стряскащата за Европа перспектива да се стигне до изразен трансатлантически политически сблъсък. Но сегашната ситуация, в която американците командват парада, а европейците дават съвети от кулоарите и финансират патовата ситуация, също има висока пряка и косвена цена.

Време е за една пост-американска Европа

Нашият генерален извод е, че европейските държави трябва да осъзнаят настъпването на един нов свят след американското доминиране, като адаптират своето поведение по съответния начин, и не на последно място – общуването си със Съединените щати. Препоръчително е да се отнасят към трансатлантическите си отношения с по-бистър и трезв поглед, отработвайки другите измерения на отношенията със солидността, която вече демонстрират по търговските и икономически въпроси.

Това съвсем не означава европейската сила да се налага самоцелно в противовес на САЩ. Представата, че светът иска или се нуждае от една европейска противотежест на американското влияние, не можа да надживее

провала на европейското отчайващо несговорно поведение при нашествието в Ирак. Трансатлантическите отношения са неповторимо близки и всъщност трябва да станат още по-близки, ако американците и европейците искат да се справят с предизвикателствата на XXI век и да насочват постоянните трансформации на международния ред в благоприятна за тях посока.

Но поддържането и укрепването на сътрудничеството със САЩ зависи от това дали европейските правителства ще възприемат нова философия и стратегия в своите трансатлантически отношения. Чертите на този нов подход представляват контрапункт на илюзиите, които по наше мнение стоят в основата на сегашния неуспех да се превърнат отношенията в онова, което те могат и трябва да бъдат. В обобщен вид тези положения звучат така:

Отговорност вместо зависимост. Липсва обективно оправдание за упоритата убеденост на европейците, че без чичо Сам ще се окажат беззащитни в един опасен свят. Разбира се, никой добронамерен съюзник не е излишен, особено ако по една случайност това е най-голямата военна сила в света. Но едно нещо е европейците да преутвърждават жизненото значение на Северноатлантическия съюз, а съвсем друго - да скланят глава пред заключението, че „в крайна сметка САЩ гарантират нашата сигурност". Уповавайки се на последното, европейците не само отказват да поемат подобаваща отговорност за своята собствена сигурност, но и да застанат на по-твърда позиция спрямо САЩ, както и когато техните интереси изискват това.

Компромис, а не единодушие. Американците реагират с раздразнение, когато европейците говорят, вместо да действат, и се опитват да ангажират САЩ, вместо да вършат работа заедно с тях. Европейците трябва да приемат, че както става в икономическата сфера, във външната политика и отбраната САЩ често ще предприемат несимпатични за европейците ходове, и то не защото нещо не са доразбрали, а защото интересите им са различни. Въпросът не е в

това американците да бъдат разубеждавани или карани да виждат света през очите на европейците, а да се приеме, че САЩ имат различна нагласа, като заедно с това се правят опити за договаряне на възможни компромиси. Разбира се, подобен подход изисква от европейците да седнат на масата с нещо повече от добри идеи и хитроумни анализи. Те трябва да държат силни карти, тоест да дават на американците солидни мотиви, позитивни или негативни, да променят своята позиция. Ако не създава подобна мотивация, Европа няма да впечатли никого.

Самоутвърждаване, а не сервилност. Нито е продуктивна, нито пък предизвиква еквивалентно отношение европейската склонност да се фетишизират трансатлантическите отношения, да се виждат те като самодостатъчна цел и хармоничността им да се поставя над онова, което може да се постигне чрез нея. Умилкването, както и да се прикрива, е чисто и просто безрезултатно. Европейците трябва да прозрат през мъглата от страхопочитание и сантименталност (а понякога и на ревност), за да могат ясно да разграничат днешните очертания на Америка – приятелски настроена, но по принцип прагматична страна, от която не могат да се очакват безвъзмездни услуги. Съединените щати не са склонни да жертват националните си интереси пред олтара на носталгията или разнежването, а и не показват особено уважение към тези, които постъпват така.

В хор, а не соло. Ако искат да имат някакво значение за мирогледа на Вашингтон, страните-членки на ЕС трябва най-вече да говорят и действат заедно, като по този начин да налагат своята колективна тежест. Това се отнася не по-малко за отношенията им със САЩ, отколкото за тези с Русия и Китай. Само че със САЩ това е дори още по-трудно. Сегашната практика да се разчита на някакви двустранни „специални отношения" в едно европейско съревнование за благосклонността на Вашингтон поощрява последния да действа на принципа „разделяй и владей". Нещо още по-лошо - превръщайки

европейците в посредствени партньори, тази практика подкопава изцяло трансатлантическите отношения.

Как могат философията и стратегията на „пост-американската Европа" да заработят на практика? Трансатлантическите отношения са толкова широка област, че пълният отговор на този въпрос трябва действително да включва всички сегашни актуални теми в международната политика. Но от разискваните по-горе казуси могат да се извлекат три проблемни области за илюстрация. Необходимо е Европа да направи следното:

Да разработи европейска стратегия за Афганистан. Това може да означава излизане от страната или навлизане още по-дълбоко в нея, или просто промяна на курса. Но то преди всичко изисква пътеводната звезда да бъдат не усмивките или мръщенето на Вашингтон, а европейските интереси. За което се иска в рамките на самия ЕС или между тези, които имат най-голям интерес към тази проблематика, да се проведе задълбочен дебат, който да очертае какво точно желае и трябва да постигне Европа в Афганистан. Неотдавнашният призив на европейската „голяма тройка" за провеждането на международна конференция може би съдържа едно закъсняло признание на това положение.

Да поеме отговорност за отношенията си с Русия. Това означава не само да се влагат повече усилия в инициативата на ЕС по „Източното партньорство", но също така и да се развие навик да се дискутират в рамките на ЕС всякакви становища във връзка със сигурността, които се проявяват в различните части на континента. Сагата по повод ракетната отбрана очерта дълбоката липса на доверие у много нови членове на НАТО и ЕС в солидарността и колективната сигурност, които би трябвало да носят тези общности. Подобно недоверие може би не е основателно, но е време европейските страни да се заемат с проблема в пряко сътрудничество помежду си, вместо просто да чакат САЩ да им каже дали в централна и източна Европа

е необходимо по-засилено присъствие на НАТО и дали не са прекомерно зависими от руския газ. Една неспособна да разреши тези проблеми Европа е толкова симпатична на Москва, колкото е разочароваща за Вашингтон.

Да действа в Близкия изток. Иранската ядрена криза и напрежението между Израел и Палестина ще достигнат до точката на кипене през близките седмици. Израел изтъква връзката между двете неща. Ако Европа има готовност да действа независимо от САЩ, нейната цел трябва да бъде да преобърне тази връзка и да използва своята икономическа тежест, за да увеличи натиска от една страна върху Иран да изостави амбициите си за ядрено въоръжаване, а от друга страна върху Израел да замрази строежа на селища.

В тези и в много други области (климатичните промени, отношенията в отбранителната индустрия, финансовото регулиране) изискването е едно и също – да се осъществи преход от представяне на аргументация и след това очакване, че САЩ „ще направят каквото трябва", към един много по-практичен и трезв подход – анализиране на интересите, оценка на мотивацията, твърдо преговаряне и дори действия в ущърб на САЩ в случай че не се постигне задоволителен компромис.

...и как да постигнем това

Подхождането към трансатлантическата връзка с по-ясен поглед и по-бистра глава изисква политическа решителност. Лисабонският договор със сигурност ще помогне, предоставяйки повече правомощия на ръководителите, както и институционални средства, чрез които европейците могат да договарят общи позиции и след това ефикасно да ги представят. Но средствата са безполезни, ако липсва воля да бъдат използвани. Една ранна възможност ще се открие с поемането на председателството на ЕС от Испания в началото на 2010 г. Испанците вече са заявили своето намерение да превърнат трансатлантическите отношения в приоритет. Но приказките за

преразглеждането на „Новата трансатлантическа програма" от 1995 г. са обезпокоителен знак. Един подход, свеждащ се до съчиняването на декларации, съставянето на списъци и стартирането на процеси, може да доведе до някои заглавия и фотографии на политици във вестниците. Но потвърждавайки все по-скептичното мнение на новата американска администрацията за това какво всъщност са способни да направят европейците, освен да приказват, тази програма по всяка вероятност ще накърни авторитета на Европа в очите на Вашингтон, вместо да затвърди трансатлантическите отношения.

Триковете с институциите не могат да заместят политиката. Трансатлантическото партньорство не се нуждае от още срещи на високо ниво, форуми или диалози. Срещата на върха в Прага, на която президентът Обама бе подложен на 27 изказвания от събраните държавни и правителствени глави на страните-членки на ЕС, отвори очите на неговата администрация: ръководни фигури в нея си признаха пред нас, че се ужасяват испанската инициатива да не се превърне в нещо, наречено „Мадридския процес".

Вместо това е необходима сериозна европейска дискусия за действително важните проблеми в трансатлантическите отношения, както и за това по кои от тях европейците могат да излязат с обединена позиция пред американците. Френското председателство на ЕС успешно стартира едно подобно начинание през втората половина на 2008 г., провеждайки две министерски дискусии по въпроса какви международни приоритети и задачи европейците могат колективно да представят пред новата американска администрация. (Както и в политиката по отношение на Русия, изглежда няма нищо по-добро от междувластието в Белия дом, за да се освободят европейците от своите трансатлантически комплекси.) Резултатът от френската инициатива в голямата си част бе разпилян в бъркотията около прехода във властта и пороя от съвети, който заля новата администрация във Вашингтон. Но по всичко

личи, че участниците в нея я усетиха като нещо свежо и просветляващо. Време е то да се повтори.

Необходимо е испанците да организират други такива вътрешно-европейски дебати в подготовка за запланuваната към средата на 2010 г. среща на върха между САЩ и ЕС, като целта трябва да бъде откроването на две или три основни теми, по които съюзът може да се споразумее. Това може да превърне срещата в действителен повод да се свърши работа. Трите основни проблемни области, анализирани в този материал, може да си останат подходяща тематика, като могат да се включат и климатичните промени, реформирането на световните институции и механизми, както и финансовото регулиране. През следващите месеци могат да се очертаят и други подходящи теми. Основният момент тук е да не се пристъпи с нагласата за самоцелна „обмяна на възгледи" или за съставяне на списъци с важни въпроси, а ясно да се очертаят проблемите, по които европейците знаят какво искат, имат карти за разиграване и ясно си представят добрия резултат от подобна среща – по същество, а не като външна ефектност. Именно в такава среща на върха американците биха искали да участват отново.

В контекста на сегашното европейско отношение към трансатлантическите отношения подобен подход ще изглежда притеснителен. Но за сметка на това той е жизнено важен. В задаващия се хаотичен свят, едно трансатлантическо партньорство, въплътено не само в НАТО и в двустранните отношения, но и в една по-силна и по-ефективна връзка между САЩ и ЕС, ще става все по-необходимо и за американците, и за европейците. Поддържането на подобно партньорство ще изисква от европейците да приемат известни неудобства и, колкото и парадоксално да звучи това, една по-свадлива връзка с американците.